

Universitätsbibliothek Paderborn

Cvrsvs Theologici ...

Ea Brevitate Conscriptus, Qvam Tot Tantarvmqve Rervm Amplitudo Et
Varietas Patitvr ...

Quas Secunda Secundæ Et Tertia Pars Divi Thomæ Complectitvr -
Qvæstiones Insvper Ad Mores, & praxim spectantes, maximè circa
Sacramenta, accuratè declarantur

Carleton, Thomas Compton

Leodii, 1664

Sect. V. Vtrùm actus Pœnitentiæ sit conditionatus an absolutus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13826

SECTIO QUINTA.

Vtrum actus Pœnitentiæ sit conditio-
natus, an absolutus?

Primus ergo argumentum dicendum ait, actum Pœnitentiæ completum involvere utrumque actum, nempe & detestationem & dolorem, & illam esse magis liberam, hunc autem participativè ab illâ: sicut, inquit, actus Fidei in ratione suâ completâ perfectæ virtutis includit, non actum intellectus tantum, sed voluntatis, à quo actu habet rationem liberi. Quemadmodum ergo fides censetur libera, quia potest credens ab actu fidei cessare, cessando ab actu voluntatis, ad quem sequitur, ita & dolor in actu pœnitentiæ, esto præcedat detestatio.

X. At verò in nostrâ sententiâ nulla videtur difficultas: dicimus enim eundem actum esse simul detestationem & dolorem; est enim actus pœnitentiæ recessus à priori vitâ, cum quodam animi cruciatu, seu detestatio dolorosa, quæ utraque ratio in illo actu reperitur identificata; unde non minus liber ibi est dolor quàm detestatio, cum sit idem cum illâ, sicut quando eadem actio est simul intentio & electio. Adde, Concilium ibi loqui de libertate à coactione, & solum velle ut dolor ille sit voluntarius, seu spontaneus, non coactus. Tandem, licet frequenter contingat detestationem esse causam doloris, quando actus sunt distincti, existimo tamen posse dolorem esse causam detestationis; ex eo enim quod quis doleat de malo gravi quod patitur, videtur connaturalissimè induci ad detestandam illius causam.

XI. Objicies tertio, hinc sequi eum, cui revelatum esset peccata ei esse remissa, non posse elicere actum pœnitentiæ cum dolere non possit. Respondetur, hoc non magis urgere nos, quàm illos, qui constituunt actum pœnitentiæ in solo dolore. Primò itaque transeat consequentia; si enim non possit de iis dolere, nil incommodi quod actum pœnitentiæ circa illa amplius elicere non possit, cum juxta Scripturam, Patres, & Concilia actus pœnitentiæ sit dolor, planctus, afflictio animi, &c. ulterius tamen dico, probabile videri illum, qui semel peccavit, posse per se loquendo, semper dolere, cum hoc ipsum quod est peccasse, & innocentiam perdidisse, sit causa sufficiens doloris. Unde ait Hieremias Propheta, & applicari à Patribus solet animæ quæ peccavit: Vide quia malum & amarum est, reliquisse te Dominum Deum tuum.

XII. Dices; ergo & Sancti in cœlo possunt dolere, cum adhuc maneat in ipsis peccasse, nec tolli unquam possit. Respondetur: ex parte objecti nihil iis deesse, sed quia sunt in statu beatitudinis, qui in bonorum omnium complexione consistit, nihil dolorosum admittunt; beatitudo enim tanquam quid bonum, requirit integram causam.

XIII. Hinc infero: actum pœnitentiæ esse actum fugæ, vel puræ, ut vult Vasquez & alii nonnulli, vel saltem mixtæ seu per modum fugæ simul & prosecutionis, nempe ita ut idem in re sit nolle malum, ac velle illius negationem; nolle enim seu odisse malum est velle illius destructionem, seu negationem, & non esse illius. Sed nostrâ in præsentia nil refert quid hac in re dicatur, quæstio enim Philosophica est, & non magni momenti.

CONDITIONATUS inquam, ex parte objecti, seu qui feratur in objectum conditionatum, non ex parte subjecti, actus siquidem debet absolute esse, non solum sub conditione; quod enim sub conditione est, non est de facto, sed solum indicat quid foret, si poneretur talis conditio, ut si tale quid contingeret ego gauderem, dolerem, &c.

Dico primò contra P. Hurtado disp. decima-quartâ de Animâ, sect. primâ, num. quinto, dari in intellectu actus quosdam conditionatos ex parte objecti. Probatur: hi actus: Si paries est albus, est segregativus visus, si Sol lucet dies est; & alii hujusmodi, sunt actus conditionati, non ex parte subjecti; hoc enim implicat, nam verè judicat diem esse, non absolute, sed sub hac conditione, nempe si Sol luceat, sed ex parte objecti, id est posito quod Sol luceat est dies. Quod verò hic actus: Si Sol luceat, dies est; & alii hujusmodi sint judicia, & non merè apprehensiones ut aliqui volunt, videtur clarum, nam hic actus: Si Sol lucet, dies est; potest esse una ex præmissis in syllogismo, unde si addatur minor, Sed Sol lucet, optimè infertur, ergo dies est; ergo ille actus non est simplex tantum apprehensio, sed judicium, cum syllogismus non componatur nisi ex judiciis.

Ad tollendam verò æquivocationem, quæ in re hac, per se obscurissimâ, facile incurritur: notandum diversas esse has propositiones: Si Sol lucet, dies est; & Si Sol lucet, judico diem esse; primus enim actus frequens est, & conditionatus ex parte objecti, quo judicat diem esse, non absolute & nullâ apposita conditione, sed posito quod Sol luceat: unde aliâ ratione ex parte modi tendendi judicat quis diem esse per hunc actum: Si Sol lucet dies est, ac per hunc, dies est; hic enim absolute assentitur huic objecto, ibi non nisi apposita conditione idem judicat.

In secundo autem actu (quem tamen ponit Pater Hurtado citatus pro exemplo actus conditionati) aperta latet æquivocatio: vel enim dicit, Si Sol lucet, judico diem esse, ita ut sensus sit, Si Sol lucet judico, sin minus, non judico; quæ est implicatio in terminis; tunc enim esset conditionatum judicium ex parte subjecti, cum tamen hoc ipsum sine aliquo judicio haberi non possit.

Alium sensum habere potest hæc propositio: Si Sol lucet, judico diem esse; nempe ita ut sit judicium absolutum reflexum de alio judicio conditionato ex parte objecti quo judico diem esse, si Sol luceat, sed hujusmodi actus reflexi rarè & vix nisi dedita opera eliciuntur; nec enim quando quis judicat de aliquo objecto, reflectit supra suum actum, & in actu signato judicat se judicare. Idem suo modo dicendum est de hoc & similibus actibus: Si paries esset albus, judicarem illum esse segregativum visus; hic enim actus est absolutus, ex parte subjecti; est enim actus quasi reflexus, quod absolute judico quid judicaturus essem, si paries esset albus.

Dices cum Patre Hurtado, non posse sensus ferri conditionatè; nec enim potest visus habere hunc actum: Video colorem si est, seu si existit; quærit ferri

I. Quæritur an sit conditionatus ex parte objecti non subjecti.

II. Dantur in intellectu actus aliqui conditionati nati ex parte objecti.

III. Notanda differentia inter quosdam actus.

IV. Quid de hac propositione censendum: Si Sol lucet, judico diem esse, esse, indico diem esse.

V. Actus ille interdum est judicium absolutum reflexum.

VI. Ex eo quod sensus visus non quærit ferri

*conditionati
in objecta,
nullum de-
ducitur ar-
gumentum
ad intel-
lectum.*

ergo nec intellectus. Nulla consequentia, nec enim valet a sensu in suis actibus ad intellectum in suis, utpote qui multo abstractius procedit, & ferri potest, non in praesens solum sed existens in quacumque distantia, ad praeteritum etiam & futurum, ad pure possibile, imo & impossibile, quae sensui non competunt. Ut ergo intellectus assentiatur alicui objecto, sufficit quod habeat veritatem quacumque ratione sibi inexistentem, sive absolute, sive conditionate, unde sicut absolute actu dicere possum: *Paries est albus, ergo est disgregativus visus*; ita & conditionato: *Si paries est albus, & disgregativus visus*; non minus enim verum est unum quam alterum, sic e contrario ad dissensum sufficit, rem quovis modo non ita se habere; sic enim actu absolute disensus dicimus: *Paries non est albus, ergo non est disgregativus visus*; vel conditionato: *Si non est albus, non est disgregativus visus*.

*VII. Etiam ex
parte volun-
tatis dari
possunt huius-
modi
actus con-
ditionati.*

VII. Dico secundò: Etiam ex parte voluntatis dari posse huiusmodi actus conditionatos: ita Suarez hic, disputatione tertiâ, sectione tertiâ, & alii plerumque. Probatur: sicut enim intellectus dicit: *Si paries est albus, est disgregativus visus, si sol lucet, est dies, &c.* & fertur per assensum in objectum, non absolute, sed ut conditionate vestitur talibus vel talibus circumstantiis, ita quidni idem facere poterit voluntas: unde nulli actus frequentiores quam huiusmodi: si Petrus a me petierit dabo illi librum, si navis appulerit dabo eleemosynam, &c. ubi nec in eleemosynam, nec in donationem libri fertur omnino absolute, sed solum sub tali vel tali conditione. Nulla autem est ratio dicendi huiusmodi actus esse simplices complacentias, magis quam hunc actum intellectus, si paries est albus, est disgregativus visus, & similes, esse simplices apprehensiones, quod tamen dici nequit, ut ostendimus, cum sint praemissae in syllogismo.

*VIII. Ostenditur
dari diver-
sum modum
tendendi in
voluntate
actuum ab-
solutorum
& conditio-
natorum.*

VIII. Quare diversi ex modo tendendi sunt hi actus: *Volo dare eleemosynam quia navis appulit, & volo dare si appulerit*; primus est absolutus, secundus conditionatus, non ex parte subiecti (sic enim dicere deberet: *Volam dare eleemosynam ubi navis appulerit*, vel aliquid huiusmodi, quod indicaret voluntatem non praesentem, sed futuram, tali conditione positâ) sed objecti, hoc est volo jam, sub tali tamen conditione.

*IX. Quia consen-
ditur de hoc
actu: Vellem
non peccasse,
si esset possi-
bile.*

IX. Major difficultas est de hoc & similibus actibus: *Vellem non peccasse, si esset possibile, &c.* sed de hoc etiam actu videtur mihi probabile, esse conditionatum ex parte objecti. Haec est sententia Sancti Thomae, tum alibi, tum primâ secundâ, quaestione decima tertiâ, articulo quinto, ad primum, ubi dicit: *Licet voluntas simpliciter completa non possit esse nisi circa possibile; at verò, inquit, alia voluntas potest esse circa impossibile, & vocari, inquit, solet velleitas, quia scilicet aliquis vellet illud si esset possibile.* Ratio est, quia sicut potest actus voluntatis ferri in objectum sub conditione futurâ, ut jam ostensum est, ita nil vetat, quo minus aliquo actu ferri possit in impossibile, conditionate saltem, nempe si esset possibile, & forte aliis terminis explicari hic actus potest: *Viram non peccassem quantum est ex me, seu si esset possibile.*

*X. Obicit. Actus
Poenitentiae
debet esse ef-
ficax, ergo
veritari ne-
quit circa
impossibile.*

X. Dices: Esto possibilis sit huiusmodi actus, poenitentia tamen in eo consistere non potest; debet enim secundum omnes esse efficax, actus autem efficax circa impossibile dari nequit. Respondetur: Non requiri ut actus poenitentiae hoc sensu sit efficax, nempe ut efficiat peccatum

illud non fuisse; hoc enim stultum esset, ut ait Sanctus Thomas hic, quaestione octogesima quinta. Hoc ergo solum sensu actus poenitentiae est efficax, quod excludat voluntatem peccandi de cetero; hoc enim modo efficaciter avertit voluntatem ab effectu peccandi, nam ut optime advertit Suarez hic, disp. tertiâ, sectione tertiâ, num. quinto, & sexto, nil vetat actum conditionatum, licet sit inefficax respectu unius, posse tamen esse efficacem respectu alterius, & sic contingit in praesenti, nam dolor ille & detestatio peccati praeteriti est vel formaliter vel virtualiter propositum postea non recidendi in peccatum.

Sicut ergo supra diximus de veritate respectu intellectus, ita nunc de voluntate asserimus, posse illam ferri in quodcumque bonum sive verum sive apparens, sive possibile sive existens, sive absolutum sive conditionatum, & sicut illud requiritur & sufficit ad actum absolutum, ita hoc ad conditionatum; ad huiusmodi enim actum non est necessarium, ut bonitas insit vel apprehendatur inesse objecto absolute, sed dependenter à conditione, ut hic contingit.

Hinc infero primò contra Scotum in quarto, distinct. decima quarta, quaest. secundâ, actum saltem primarium poenitentiae non esse voluntatem infligendi sibi poenam pro peccato admisso, qui consequenter ait, actum primarium poenitentiae esse actum prosecutionis respectu scilicet huius poenae, quae in his circumstantiis concipitur ut bona. Sed contra hoc est: Vel enim per poenam hic intelligit Scotus punishmentem aliquam externam in vindictam peccatorum infligendam, & hic actus non est perfectus & primarius actus poenitentiae, cum stare possit cum affectu peccandi; vel per poenam intelligit Scotus dolorem & tristitiam internam, & tunc etiam ille actus licet aliquo modo spectet ad poenitentiam, non tamen est primarius actus illius, cum quia actus imperans aliquam virtutem non sortitur rationem illius virtutis, sic actus imperans actum Charitatis vel obedientiae non est Charitas nec obedientia ut constat, ac proinde neque actus imperans dolorem est dolor, & consequenter nec actus primarius poenitentiae, quem Concilia & Patres statuunt in dolore, planctu & tristitia, ut vidimus.

Deinde potest dari actus contritionis, seu doloris sine huiusmodi actu imperante; ad hoc enim ut quis doleat de malo aliquo, sufficit malum illud voluntati proponi, sed in illo consistit perfectissima poenitentia, ergo hoc imperium est plane extra conceptum perfecti actus poenitentiae, actus quippe poenitentiae primarius non est voluntas destruendi peccatum, sed ipsa ejus destructio in actu exercito, vel formaliter, vel dispositivè, ut est actus doloris.

Infero secundò contra eundem Scotum, multo minorem probabilitatem habere quod ait, dolorem scilicet esse quid ab extrinseco impressum voluntati, & non actum internum ac vitalem contrarium enim videtur manifestum, possumus enim pro libito de objecto aliquo vel dolere vel gaudere, absque eo quod quidquam ab extrinseco imprimatur. Deinde praecipiantur nobis actus doloris & gaudii, ergo sunt actus liberi, & consequenter vitales, ergo non ab extrinseco; sed proveniunt sicut alii actus vitales ex propositione objecti per intellectum.

*XI. Voluntas
ferri potest
in quodcum-
que bonum.*

*XII. Actus pri-
marius Poe-
nitentiae non
est voluntas
infligendi si-
bi poenam.*

*XIII. Dari potest
actus Poe-
nitentiae sine
illo actu im-
perante.*

*XIV. Dolor non
est quid ab
extrinseco
impressum
voluntati.*